

Informes de seguiment de la pandèmia de covid-19 a països i regions del Sud Global

Nº 24

28 de novembre de 2020

Treballar a la sanitat a l'Àfrica i l'Amèrica Llatina durant la pandèmia

Des del començament de la pandèmia, els treballadors i les treballadores que han realitzat tasques essencials són els i les que han estat i estan més exposades a la covid-19. Entre aquests col·lectius, es troben els treballadors de la salut tot i que n'hi ha molts d'altres com els i les treballadores de la neteja, conductores de transport públic, treballadores de la cadena alimentària, etc.

A dia d'avui no existeixen dades totalment fiables sobre el número de treballadors sanitaris infectats i morts, tanmateix diferents organismes han realitzat comptes i estimacions. *L'Oficina Regional Africana de la Organització Mundial de la Salut (OMS)* va informar a data de 23 de juliol que més de 10.000 treballadors sanitaris la regió s'havien infectat (OMS, 2020). Aquestes dades preliminars indicaven que en 14 països de l'Àfrica subsahariana el 5% de les infeccions corresponien a treballadors de salut i en 4 d'aquests representaven el 10%. Una avaluació realitzada per la mateixa OMS al continent al començament de la pandèmia, indicava que només el 16% dels hospitals i clíniques enquestades estaven preparades per aplicar les mesures de prevenció i control de la covid-19, i només el 7,8% tenien la capacitat d'aïllament.

El 2 de setembre, *l'Organització Panamericana de la Salut* va informar que a la regió de les s'havien infectat de covid-19 570.000 treballadors sanitaris i 2.500 s'havien mort (OPS, 2020).

Segons un informe d'*Amnistia Internacional* publicat el 13 de juliol que investiga la situació dels treballadors professionals de la salut en 79 països i territoris del món, els països on més treballadors de la salut han mort a causa de la covid-19 han estat: Mèxic (1320), Estats Units (1077), Regne Unit (649), Brasil (634), Rússia (631), Índia (573), Sud Àfrica (240), Itàlia (188), Perú (183), Iran (164) i Egipte (159) (AI, 2020). El mateix informe indica que dins dels grups de treballadors i treballadores de salut i essencials (incloent doncs treballadors de la neteja, tècnics de manteniment, treballadors de la cadena alimentària, etc.) en països com el Regne Unit i els Estats Units s'han vist especialment afectades les persones que s'identifiquen com a negres, asiàtiques o d'una ètnia minoritària.

Treballar en sanitat durant la pandèmia a Amèrica Llatina i Àfrica està sent doncs un repte que molts professionals estan pagant amb la seva pròpia vida. El següent mapa (Figura 1) mostra els països que tractem en aquest informe. No pretenem fer un anàlisi extensiu de les dues regions del món, però si mostrar la informació trobada en mitjans de comunicació.

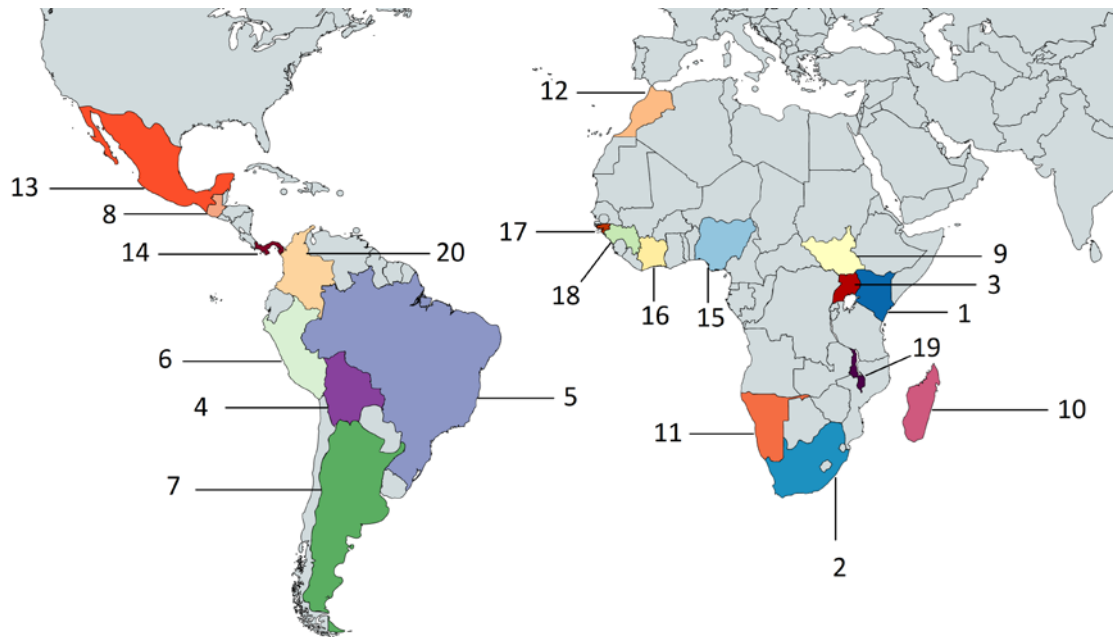

Figura 1. Països llatinoamericans i africans dels quals es mostra informació en aquest informe. Font: Auto-produït

Kenya (1), segons informa el diari *The Standard Health*, compta només amb 9826 metges per a 47 milions de persones. En els darrers mesos de la pandèmia, diversos metges especialistes que comptaven amb dècades d'experiència han mort a causa del virus. El diari recalca doncs que la mort d'un metge afecta negativament a la salut mental dels seus companys i que la situació de la salut mental dels professionals és actualment delicada.

Diversos organismes nacionals i internacionals han retret que l'alta incidència en la mortalitat de treballadors de la salut es podria evitar amb l'equipament i la formació necessària i adequada.

A Sud Àfrica (2), una enquesta duta a terme per l'agència de recerca *Human Sciences Research Council*, revela que els treballadors sanitaris que es troben en una major situació de risc són les infermeres que representen el 65% de la força de treball sanitari al país. I és que només el 41,7% de les infermeres enquestades va expressar tenir el coneixement necessari respecte a la covid-19 per treballar de forma segura. Aquestes ho denunciaven activament a través del diari *News 24*.

A Uganda (3), segons una enquesta realitzada als inicis de la pandèmia a infermeres i llevadores a mans de la *Clarke International University (CIU)* de Kampala, només el 25% tenia accés a equips de protecció individual (EPI). Aquesta manca va obstaculitzar el treball del 69% d'elles i el 22,6% va decidir no treballar per falta de la protecció necessària.

Denuncies dels treballadors sanitaris

El personal sanitari d'arreu del continent africà i els països llatinoamericans també han denunciat la falta de preparació i de l'equipament adequat per a poder realitzar la seva feina protegits i segurs.

El president de l'*Escola Mèdica de Bolívia*(4) va declarar a finals d'agost al diari *The Associated Press* que entre 360 i 400 treballadors de la salut han mort al país des del començament de la pandèmia. A Brasil (5), a finals d'agost es comptabilitzaven al país 226 professionals de la salut morts a causa de la pandèmia. També a finals d'agost, metges peruans (6) van realitzar una jornada de protesta per a exigir millors condicions laborals ja que segons el *President de la Federació Mèdica Peruana* el país comptava amb 300 professionals sanitaris morts.

A Argentina (7) els treballadors de la salut reclamen que s'apliqui la llei Silvio que es va aprovar al començament de la pandèmia on s'establien mesures de protecció bàsica pels metges i infermeres durant la pandèmia. A mitjans d'agost el país comptava amb 17000 persones del personal mèdic infectat i 60 morts (FESPROSA, 2020).

A Guatemala (8) els metges i les infermeres reclamen al govern que respectin els seus drets bàsics i la dignitat laboral. Demanen tenir instal·lacions adequades i adaptades per a poder treballar en temps de pandèmia, no haver de comprar els seus propis EPIs i rebre els pagaments salarials a temps.

A Sudan del Sud (9), segons *Sudan News Gazzete* els treballadors sanitaris denunciaven a finals de setembre que encara no comptaven amb els EPIs que el govern els havia promès i que estaven treballant totalment desprotegits.

A Uganda (3), el diari *Daily Nation* denuncia que el govern ha rebut molts EPIs com a donacions internacionals però que aquests no han arribat als treballadors de la salut. De fet el mateix *Ministeri de Salut* va demanar als sanitaris que no treballen directament amb pacients covid-19 que comprassin els seus propis EPIs. Finalment, tan els treballadors que treballen amb pacients covid-19 com els que no, han hagut de comprar els seus EPIs i tal i com adverteix el professor Peter Baguma de la *Makerere University* tenen el risc d'utilitzar material de dubtosa qualitat ja que encara falta un procés de certificació dels EPIs produïts al propi país. Cal destacar que a finals de setembre algunes ales de l'Hospital Kapchorwa a l'est del país van haver de ser tancades a causa de l'alta incidència de covid-19 entre els seus treballadors.

A Sud Àfrica (2) a finals de maig, els tècnics auxiliars sanitaris denunciaven no haver rebut cap formació sobre la utilització de les EPI i tenir només un parell de guants i una mascareta des que va començar la pandèmia. A Madagascar (10), segons el diari *Midi Madagasikara* el personal mèdic també denuncia la falta d'equipament així com l'impagament de les assegurances de risc.

A Namíbia (11), infermeres d'un hospital de la capital del país, denunciaven al mes d'agost al diari *The Namibian* que no hi havia una organització interna dins de l'hospital sobre qui atenia pacients covid-19 i qui no. De manera que sense comptar amb la protecció necessàries, les infermeres atenien pacients covid-19 un dia i al següent pacients no covid-19, augmentant el seu propi risc d'infecció i el d'altres pacients. També denunciaven que si protesten o qüestionen com s'estan fent les coses, les amenacen de fer-les fora de la feina. Al mateix temps a Marroc (12) la *Federació Nacional de Metges Anestesisistes i Reanimadors* denunciava a través del diari *L'Opinion* la mateixa falta d'organització i el perill que això comporta.

També a Mèxic (13) i a Panamà (14) metges i infermeres han denunciat que han de comprar els seus propis EPIs i que quan algun o alguna companya deixa de treballar durant uns dies per que es contagia amb covid-19, no es busca una substitució sinó que reparteixen la feina entre el personal que està treballant, augmentant doncs considerablement la càrrega de treball.

Els professionals de la salut no només han hagut de fer front a la inseguretat de treballar sense l'equipament adequat sinó que també s'han trobat en situacions on no han sigut retribuïts tal i com prèviament s'havia acordat.

El 15 de juny, 19000 metges nigerians (15) van iniciar una vaga per a reclamar els pagaments no acomplerts al personal sanitari promesos per part del govern durant la pandèmia. De la mateixa manera, a finals d'agost a Costa de Marfil (16) i a Guinea Bissau (17) es van organitzar vagues del sector sanitari amb similars demandes.

A tres comarques de Kenya (1) segons el diari *The Standard*, a principis de setembre tot el personal sanitari va posar-se en vaga per reclamar subsidis per a la formació mèdica sobre la covid-19 i la revisió per al possible canvi dels alts funcionaris sanitaris de la regió per incompetència. Aquesta vaga s'afegia doncs a un seguit de demandes per part del personal sanitari que han tingut lloc des de 2017.

Al Marroc (12), la *Federació Nacional de la Seguretat Social* ha denunciat la situació laboral de les infermeres qui cobren poc més que el sou mínim al país i treballen més hores que les estipulades al contracte.

Els metges de Guinea Conakry (18) denuncien que el govern no els paga les retribucions econòmiques promeses durant els mesos de pandèmia argumentant que són masses metges al país, 3000, quan segons aquest col·lectiu no arriben ni a 1000.

Segons el diari *La Jornada*, a Mèxic (13) s'han produït diverses manifestacions al llarg del país per denunciar la precarietat dels contractes del personal sanitari, especialment dels nous 50000 metges i infermeres contractats arrel de la pandèmia.

Tal i com informa *Amnistia Internacional* pel fet de denunciar aquests problemes de seguretat i dignitat salarial, treballadors sanitaris han patit represàlies per part de les autoritats, les entitats contractats (incloent detencions i acomiadaments) i en alguns casos han estat inclús víctimes de violència i estigma per part de la població.

Reaccions de la població respecte els treballadors

El *Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR)* ha documentat 611 casos de violència, assetjament i estigmatització en 40 països entre el 1 de febrer i el 31 de juliol del 2020. Més del 20% d'aquests casos va comportar agressions físiques, 15% discriminació i 15% agressions verbals o amenaces (CICR, 2020).

Metges i infermeres a Malawi (19) denuncien patir estigma per part de la població. Tal i com denuncia el diari *Malawi 24*, aquests professionals han patit agressions tan físiques com verbals. Per exemple, en les seves comunitats religioses hi ha hagut persones se s'han separat

d'ells al saber que són personal sanitari. També s'han vist discriminats en espais com el bus on altres passatgers a través dels seus comentaris els han obligat a baixar i haver d'agafar un taxi per anar a la feina. Un metge explica que no li van voler llogar un habitatge pel fet de ser metge i la por a que ell fos portador de la covid-19.

A Colòmbia (20), infermeres denuncien en el diari *El Tiempo* haver rebut agressions verbals així com amenaces de mort per part de familiars de pacients morts per covid-19 que els acusaven de rebre diners de l'estat per cada mort de covid-19. Un metge denuncia que els seus veïns l'han obligat a deixar casa seva i un altre que han amenaçat de mort a la seva família si no marxen de casa. També una infermera va ser colpejada mentre esperava al bus per anar a treballar.

A Mèxic (13) també el *CICR* ha documentat 74 casos de violència contra el personal i les instal·lacions sanitàries des del començament de la pandèmia. Aquestes casos inclouen agressions físiques i discriminació als treballadors i danys a clíniques, hospitals i ambulàncies. Aquests actes de violència han afectat a 79 infermeres, 35 metges, 5 hospitals i 4 ambulàncies.

En conclusió, la pandèmia ha posat de rellevància la importància dels sistemes sanitaris així com del seu personal. Tot i que generalment es reconeix l'essencialitat de la seva feina, en molts casos no treballen sota les millors condicions laborals o salarials. És important doncs que com a societat exigim que el personal sanitari es trobi segur tan dintre com fora del lloc de treball i es retribueixi decentment la seva feina.

Referències:

Organització Mundial de la Salut (OMS). Over 10 000 health workers in Africa infected with COVID-19. 2020 Disponible: <https://www.afro.who.int/news/over-10-000-health-workers-africa-infected-covid-19>

Organització Panamericana de la Salut (OPS). COVID-19 has infected some 570,000 health workers and killed 2,500 in the Americas, PAHO Director says. 2020. Disponible: <https://www.paho.org/en/news/2-9-2020-covid-19-has-infected-some-570000-health-workers-and-killed-2500-americas-paho>

Amnistia Internacional. Expuesto, acallado y atacado deficiencias en la protección del personal sanitario y que realiza labores esenciales durante la pandemia de covid-19. 2020. Disponible: <https://www.amnesty.org/es/documents/POL40/2572/2020/es/>

Federación Sindical de Profesionales de la Salud de la República de Argentina. Boletines. 2020. Disponible: <https://fesprosa.org.ar/portal/category/boletines/>

Comité Internacional de la Creu Roja. El CICR registra cerca de 600 incidentes violentos contra prestadores de salud y pacientes en el contexto de COVID-19. 2020. Disponible: <https://www.icrc.org/es/document/cicr-600-incidentes-violentos-contra-prestadores-de-servicios-de-salud-debido-covid-19>

Des del grup de recerca BIOCÒM-SC de la Universitat Politècnica de Catalunya per una banda estem en contacte amb diferents grups de recerca i oficines governamentals per tal de treballar conjuntament en la predicció de l'evolució de la pandèmia COVID-19. Per altra banda portem a terme un seguiment dels mitjans de comunicació de 35 països africans i 9 països llatinoamericans complementats amb entrevistes a especialistes en les zones estudiades.

<https://biocomsc.upc.edu/en/covid-19>